

Paneurópska vysoká škola, Fakulta práva

**PRÁVNA VEDA A PRAX:
VÝZVY MODERNÝCH EURÓPSKÝCH
INTEGRAČNÝCH PROCESOV**

Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie

**PRÁVNA VEDA A PRAX: VÝZVY MODERNÝCH
EURÓPSKÝCH INTEGRAČNÝCH PROCESOV**

medzinárodnej vedeckej konferencie

27. – 28. novembra 2015

Paneurópska vysoká škola, Fakulta práva, Bratislava

BRATISLAVA 2015

вдання опосередкованої шкоди іншим суб'єктам господарювання створюючи передумови недобросовісної конкуренції на ринках в цілому. Не вирішить питання і одночасне визначення суб'єктам господарювання підприємницької та непідприємницької мети, адже вони мають різні режими оподаткування.

Таким чином, діяльність, що здійснюється на залізничному транспорті є лише господарською, тобто в розумінні чинного законодавства є підприємництвом. Проте, особливості здійснення діяльності на залізничному транспорті полягають в тому, що з одного боку, вона здійснюється не завжди з метою отримання прибутку, а з іншого – здійснення некомерційної господарської діяльності на залізничному транспорті законодавчо не врегульоване. Крім законодавчого, відсутнє також фінансове підґрунтя здійснення такої діяльності, адже залізничний транспорт не отримує належне відшкодування за збиткову діяльність, яку він здійснює з огляду на державну політику в цій сфері. Цей стан речей потребує перебудови законодавства та корегування державної політики в сфері залізничного транспорту. Перспективи подальших наукових розробок полягають у обґрунтуванні нової державної політики в досліджуваній сфері.

Література:

1. Збитки Укрзалізниці від пасажирських перевезень у I кварталі 2015 року склали майже 2,4 млрд гривень. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://uz.gov.ua/press_center/up_to_date_topic/400518/
2. А. Бойцун. Кто является настоящим собственником «Нафтогаза Украины» и как ему защитить свои права. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://minprom.ua/news/195566.html>

КОНЦЕПЦІЯ ПРАВОМІРНОГО ОЧІКУВАННЯ

Карнаух Б. П.

*кандидат юридичних наук, асистент кафедри цивільного права № 1
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого
м. Харків, Україна*

Концепція правомірного очікування (англ. – *legitimate expectation*) вперше була сформульована в галузі адміністративного права англійськими судами. Згідно з цією концепцією дії або рішення органу публічної влади вважаються такими, що суперечать принципу верховенства права, не тільки у тих випадках коли такими діями порушуються суб'єктивні права і процесуальні гарантії, прямо передбачені чинним законодавством, але й у тих випадках, коли такі дії не задовольняють правомірних очікувань осіб, стосовно яких вони вчиняються (ухвалюються).

Правомірне очікування виникає у тому випадку, коли внаслідок заяв чи обіцянок від імені органу публічної влади, або внаслідок усталеної практики в особи сформувалося розумне сподівання, що стосовно до неї орган публічної

влади буде дѣяти саме так, а не інакше. У справі *R. v. Inland Revenue Commissioners, ex parte M.F.K. Underwriting Agents Ltd.* (1989) Лорд Томас Бінгем (Thomas Bingham) зауважив: «Якщо орган публічної влади поводить ся таким чином, що створює правомірне очікування стосовно того, що він буде у своїй практиці додержуватися певного курсу, то в багатьох випадках було б несправедливим, якби цьому органу було дозволено провадити інший курс на шкоду особам, котрі поклалися на це очікування, і особливо – особам, які діяли, покладаючись на це очікування... Доктрина правомірного очікування корениться у самому понятті справедливості».

Правомірне очікування може виникати або безпосередньо внаслідок виразних заяв чи обіцянок з боку органу публічної влади, або ж може слідувати із усталеної практики діяльності відповідного органу.

Зародження концепції пов'язують зі справою *Schmidt & Anor v Secretary of State for Home Affairs* [1968] EWCA Civ 1 (19 December 1968), у якій Лорд А. Т. Деннінг (A. T. Denning) уперше поставив правомірні очікування на один шабель із правами та законними інтересами. Зокрема в *obiter dictum* Лорд А. Т. Деннінг зазначив: «Обговорення у справі *Ridge v. Baldwin* доводять, що адміністративний орган може, у певних випадках, бути зобов'язаний дати особі, стосовно якої він ухвалює рішення, можливість надати свої пояснення. Це залежить від того, чи має така особа певне право, або інтерес, або – я би додав – певне правомірне очікування, яких таку особу було б несправедливо позбавити, не заслухавши попередньо, що ця особа має сказати на свою користь».

Вирізняють процесуальні правомірні очікування (*procedural legitimate expectation*) та матеріальні правомірні очікування (*substantive legitimate expectation*). Процесуальні правомірні очікування мають місце у тому випадку, коли особа розумно сподівається, що державний орган, перше ніж ухвалити рішення стосовно неї, додержиться певної процедури, приміром дозволить їй дати пояснення, проведе консультації або дослідження тощо.

Хоча із моменту свого виникнення доктрина правомірного очікування стосувалася тільки процесуальних очікувань, у подальшому її було розповсюджено і на матеріально-правові сподівання осіб.

Матеріальні правомірні очікування мають місце у тому випадку, коли особа розумно сподівається на те, що орган публічної влади ухвалить таке, а не інше, рішення, вчинить ту, а не іншу, дію, внаслідок чого ця особа отримає або збереже за собою певне благо матеріально-правового характеру. У справі *R. v. North and East Devon Health Authority, ex parte Coughlan* [1999] EWCA Civ 1871 заявниця, міс Кулан, у 1971 році, потрапивши в тяжку дорожньо-транспортну пригоду, була паралізована й потребувала постійного догляду. Відтоді й до 1993 року її доглядали в Ньюкортському шпиталі. У 1993 році Державна служба охорони здоров'я запропонувала міс Кулан переїхати до новоствореного шпиталю «Мердон Хаус», запевняючи, що цей заклад значно ліпше задовольнить її потребам і, що вона зможе «мешкати там стільки, скільки забажає». Міс Кулан пристала на пропозицію, однак уже в 1996 році через витратність утримання цього закладу було прийнято рішення закрити шпиталь «Мердон Хаус». Міс Кулан оскаржила це рішення. Вирішуючи справу, суд зауважив:

«ми не маємо сумнівів стосовно того, що рішення перемістити міс Кулан всупереч її волі і на порушення обіцянки, даної органами охорони здоров'я, було за даних обставин несправедливим. Воно було несправедливим, бо руйнувало її правомірне очікування отримати дім на все життя у шпиталі «Мердон Хаус»».

Концепція правомірного очікування використовується також і в практиці Європейського суду з прав людини (надалі – ЄСПЛ). Так, у практиці ЄСПЛ матеріальні правомірні очікування визнаються «майном» за умови, що такі очікування (i) стосуються певних благ, котрі мають економічну цінність, (ii) є цивільними за галузевою належністю і (iii) достатньо визначені для того, аби бути забезпеченими можливістю судового захисту. Відповідно до усталеної практики Європейського суду ««майном» може бути «наявне майно», або активи, включно з вимогами, стосовно яких заявник здатен довести, що він мав принаймні «правомірне очікування» дієвої реалізації його майнового права» [1; 2; 3]. Хоча Суд доволі часто використовує концепцію «правомірного очікування», найбільш типова категорія справ така. Унаслідок певного юридичного факту, який уже відбувся (це може бути договір, делікт чи видача ліцензії), особа набуває майнове право. Однак невдовзі по тому, до того як особа це право встигне зреалізувати, держава ухвалює акт (нормативний або індивідуальної дії), котрим таке право скасовується із наданням цьому актові ретроспективної дії щодо фактів, які відбулися до його прийняття. При цьому підстави, з яких особа позбавляється раніше набутого права, не пов'язані з її поведінкою. У подібних ситуаціях на момент розгляду справи Європейським Судом право заявника не може вважатися «наявним» відповідно до національного законодавства. Через те Суд визнає порушення не право, а правомірне очікування заявника. Так, у справі *Пресос Компанія Нав'єра та інші проти Бельгії* заявники оскаржували закон, який ретроспективно скасовував відповідальність надавачів лоцманських послуг за шкоду, завдану внаслідок недбалості їх працівників. ЄСПЛ зазначив: «Норми, що розглядаються, є нормами деліктного права, відповідно до якого право вимагати відшкодування виникає з моменту заподіяння шкоди. Вимога такого роду «становила актив» і тому була майном у контексті першого речення статті (P1-1) <...> Покладаючись на рішення Касаційного суду... заявники мали змогу довести, що вони мали «правомірні очікування» відносно того, що їхні вимоги, які виникли на підставі морських інцидентів, будуть вирішені відповідно до загальних положень деліктного права» [1].

«Для того, аби вимога могла вважатися «активом», що підпадає під дію статті 1 Протоколу № 1, – зазначив ЄСПЛ у справі *Драон проти Франції*, – позивач повинен довести, що вона має достатні підстави в національному праві, приміром, що існує усталена судова практика національних судів на її підтвердження. Якщо це вдається зробити – до гри вступає концепція «правомірних очікувань»» [2].

Як підсумок варто зауважити, що одним із трендів еволюції сучасного права є диверсифікація юридичних модальностей: юридично значущі предикати наразі вже не вичерпуються тільки двома протилежними поняттями «право» та «обов'язок». Поряд із поняттям суб'єктивного права сформувалися й набувають

поширення інші споріднені категорії – «свобода», «привілей», «охоронюваний законом інтерес» і врешті-решт – «правомірне очікування». Головне призначення нових категорій – у тому, аби надати індивідові можливість юрисдикційного захисту навіть у тих пограничних ситуаціях, коли останній не годен достеменно вказати на конкретну норму позитивного права, яка в тій чи іншій ситуації була порушена.

Література:

1. Malhous v. Czech Republic (dec.) [GC], no. 33071/96, ECHR 2000-XII [Electronic resource] // HUDOC. – Available at : <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-22633>.
2. Draon v. France [GC], no. 1513/03, ECHR 2006-IX [Electronic resource] // HUDOC. – Available at : <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-75905>.
3. Pressos Compania Naviera S.A. and Others v. Belgium, no. 17849/91, §§ 29-31, ECHR A332 [Electronic resource] // HUDOC. – Available at : <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-58056>.

MEDIZIN UND ÄRZTE IM RECHTSSYSTEM DER UKRAINE BESTAND – VERGLEICH MIT DER RECHTSLAGE IN DEUTSCHLAND – PERSPEKTIVE

Dr. Natalia Kvit

*Dozentin am Lehrstuhl für Zivilrecht und Zivilverfahrensrecht, Juristische
Fakultät der Iwan-Franko-National-Universität
Lviv, Ukraine*

Im Rahmen der Ausübung der medizinischen Praxis in der Ukraine kommen viele rechtliche Fragen auf, die mit Regelungslücken und Gesetzkollisionen, mit den Voraussetzungen für Ausübung der Menschenrechte im Bereich des Gesundheitsschutzes verbunden sind. Doch bevor auf die Qualität medizinischer Dienstleistungen zu sprechen zu kommen ist und Fragen der Arzthaftung zu betrachten sind, sollten erst die gesetzlichen Probleme bzgl. der Rechtslage des Arztes sowie der Krankenhausfinanzierung in der Ukraine behandelt werden. Denn diese bilden die Grundlage für eine Weiterentwicklung des Gesundheitsschutzes: Nur wenn das Finanzierungssystem richtig funktioniert und der Arzt mit guten Arbeitsbedingungen rechnen darf, kann weiterführend die Arzthaftung zum Thema gemacht werden. Deshalb ist eine ausführliche Betrachtung der Besonderheiten der rechtlichen Regulierung von Krankenhausfinanzierung und der ärztlichen Berufsordnung im deutschen Recht, das für seine Fortschrittlichkeit in Fragen des Gesundheitsschutzes bekannt ist, vorzunehmen. Für besonders interessant wird hier erachtet, die deutsche Erfahrung in diesem Bereich für die ukrainische Gesetzgebung nutzbar zu machen. Zu beginnen ist daher mit einem Überblick über die Grundlinien des ärztlichen Berufs in der Ukraine, an-